

(ב) חולה אנוש

Rav Willig mentioned on the RCA shiur this week the notion of reducing ventilation for someone who the neurologists' tests show will never become aware. Can Rav Willig please discuss his Shitah again?

הרב פרופ' אברהם שטינברג שליט"א כתב מאמר "מגפת קורונה תש"פ" וע"ש עמ' 27 סי' יג: "במקרה שכבר הנשימו חולה קשה, ומתברר שסיכוייו לשרוד קלושים ביותר ודינו כחולה הנוטה למות²⁰⁵ - יש להימנע מלהתחיל כל טיפול רפואי חדש מאריך או תומך חיים; יש להימנע מחידוש תרופות כולל פרסורים; יש להפסיק לבצע בדיקות שונות, כגון בדיקות דם המיועדות לעמוד על מצבו של החולה; אין להמשיך ולנטר את החולה במצב זה, היינו להמשיך ולבדוק את לחץ הדם, קצב הלב, וריווי החמצן, ואין לתקן את הפרמטרים של מכשיר ההנשמה בהתאם למצבו של החולה; יש להימנע מפעולות החיאה כלשהן. מותר גם להוריד בהדרגה את קצב ההנשמה ואת ריכוז החמצן של מכונת ההנשמה עד למידה שלא ניכרת הרעה מיידית במצבו הנשימתי של החולה²⁰⁷, ואם התייצב מצבו של החולה על מערכת ההנשמה המופחתת אין להחזיר את דרגת ההנשמה לקדמותה אם חלה החמרה מאוחר יותר."

ושם בהערה 205: "דין זה נכון גם אם הוא שרוי בחוסר הכרה מוחלט ולא ברור שהוא סובל יסורים, מותר גם בו להימנע מהארכת חייו (שו"ת אגרות משה חיו"ד ח"ב סי' קעד ענף ג, ושם חחו"מ ח"ב סי' עד אות א; הגרש"ז אויערבאך, הובאו דבריו בנשמת אברהם

This kuntres was written for an upcoming memorial volume for Leah Adler, late Head Librarian of the Mendel Gottesman Library at Yeshiva University

מהדרה שניה חיו"ד סי' שלט סק"ד 4א2). ושם בהערה 207: א. שיטנברג, חוב' אסיא, סג-סד, תשנ"ט, עמ' 18-19, בשם הגרש"ז אויערבאך והגר"ש וואזנר.

ויש להעיר דבמקורו (באסיא ובאנציקלופדיה הלכתית רפואית מהד' תשמ"ח, ערך נוטה למות הע' א371) התירו הגרשז"א והגרש"ו להוריד בהדרגה את קצב ההנשמה וריכוז החמצן רק אם "אפסו כל הסיכויים להציל את חיו". משא"כ אם "סכוייו לשרוד קלושים ביותר" דיש ששורדים ומתרפאים לגמרי. וכן מש"כ "גם אם שרוי בחוסר הכרה מוחלט ולא ברור שהוא סובל יסורים" ומשמע שק"ו כשיש הכרה שברור שסובל יסורים. יש פירכא לק"ו, שאם יש לו הכרה יתכן "שבאותה שעה ישוב בלבו ויתודה" כלשון המאירי (יומא פה.) מובא בבה"ל (סי' שכט ס"ד ד"ה אלא).

וכל זה לענין הורדת הקצב וריכוז החמצן שיש בהם בחינת קום ועשה. אבל בשב ואל תעשה נראה כדבריו, וכמש"כ הרב דר. יהודה גולדברג שליט"א (במאמר שיודפס בקרוב). ויסוד הדברים, דבה"ל (שם) כתב דלדינא, בשבת, לא תלוי כלל במצוות ושישמור שבתות הרבה או תשובה אלא בוחי בהם, וכמש"כ הרמב"ם (שבת פ"ב ה"ג) "שאינן משפטי התורה נקמה בעולם אלא רחמים וחסד ושלום בעולם". ופירש במגילת ספר (איזנטל, שבת עמ' קסח) "אפילו בחשש רחוק שמצד חיובי הצלה אין חייבין לחוש לו ובכל זאת הבא לחוש לצדדים רחוקים אין דיני התורה מגבילים אותו." [וכ"כ בארחת שבת ח"ב עמ' רנב].

נמצא שאע"פ שמתר לחלל שבת אין חיוב הצלה, וכן הדין לא רק בנוטה למות שבדאי ימות בקרוב, אלא גם, בעקרון, אם יש "סיכויים קלושים ביותר לשרוד".

דהנה באג"מ (יו"ד ח"ג סי' לו) דן בחולה שימות בזמן קצר מחמת חוליו אם אין נותנים לו רפואה מסוימת, אבל מאידך אם מקבל הרפואה היא יש חשש שימות מיד, אם מותר להמנע מאותה רפואה. וכתב ע"פ הגמ' (ע"ז כז:): שלמדו מארבעה מצורעים דלסיכוי של חי עולם מותר לוותר על חי שעה, שאין למדים הלכה מגיחזי וענין המצורעים שאין להם חלק לעוה"ב (סנהדרין ז.). וצ"ל "דדין התורה תלוי בזה בדעת האינשי." והוסיף "יש לענין זה בעלות להאדם על חיותו לעשות מה שטוב לפניו... שאם החולה אינו רוצה משום שעדיף לו חי השעה הודאין מספק חיים המרובין רשאי שלא להתרפאות." ובאג"מ (ח"מ ח"ב סי' עג סק"א) פסק דאם החולה יסבול יסורין אין ליתן לו סמי רפואה להאריך ימיו קצת יותר. וכתב (שם סי' עד סק"ב) "ניחא להו לאינשי יותר אף למות מלחיות חיי יסורין כאלו, "וכ"כ ע"פ גמ' כתובות (קד., לג:): וצידד (שם סק"ג) דגם אם אפשר להחיותו לחיי עולם עם יסורים אין לעשות כן. וכתב (סי' עה סק"א) שאם אפשר צריך להודיע לחולה ולשאול ממנו אם רוצה שיתנו לו רפואה דסמים אלו שמאריכין חיי יסורים או לא. ופירש הרב דר. גולדברג דאם רשאי לוותר על רפואה מחשש שימות ממנו, כ"ש מחשש שיסבול יסורים. ונראה דיסורים לאו דוקא, דה"ה חיי אי-הכרה בהחייאה מלאכותית בלי קצבה, דרוב אינשי לא רוצים חיים כאלו, ובפרט כשאמר כן כשהיה בריא. ולכן אף אם יש סיכויים קלושים ביותר לשרוד, מותר לנקוט בשוא"ת, אף שמאידך מותר לחלל שבת אם רוצים להאריך את חיו.

שנינו (אבות פ"ד מכ"ב) יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא, ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא מכל חיי העולם הזה, "וצ"ב. ונראה דבסיפא כל חיי העולם הזה ר"ל בלי אפשרות של תשובה ומעשים טובים, ולכן חיוב הצלה בחיי שעה תלוי באפשרות של תשובה וכמאירי (הנ"ל), דכשא"א יפים חיי העולם הבא. ואף דמותר לחלל שבת בכל ענין משום "וחי בהם" וכמ"ש בבה"ל, נראה דבחוסר הכרה בלתי הפיך יש לנקוט בשוא"ת. ובסיכוי קלוש ביותר לשרוד יש לאדם בעלות על חיותו, כהאג"מ, ויעשו כדבריו בשעת חליו, או, כשא"א, כדבריו בזמן שהיה בריא, או, אם לא גילה את דעתו, ע"פ אומדנת משפחתו מה היה דעתו בזה.

ונחזור לראש דברינו, דהחלטת הרבה בני אדם בזה תלוי בהיתר להוריד בהדרגה את קצב ההנשמה וריכוז החמצן כשאפסו כל הסיכויים לחיים של הכרה, דאם מותר, וכנ"ל, יבקשו לחבר אותם למכונת הנשמה אף אם סיכוי לשרוד ולחזור לחיים של הכרה קלושים ביותר. משא"כ אם אסור, וצפוי חיים בלי קצבה של אי-הכרה בלתי הפיך, דיבקשו שלא לחבר אותם למכונת הנשמה מעיקרא.

ובמנחת שלמה (ח"א סי' צא סק"כד) כתב שיש משותקים שהחיים שלהם "רעים ומרים, וגם יש אשר טוב להם המות מהחיים, לכן כנגון דא מסתבר שאין חייבין לעשות מעשה של ניתוח." וכתב ש"אפילו סבל נפש חזק מאד... מותר להמנע מתרופות... אם החולה דורש את זה. אולם אם החולה ירא שמים ולא נטרפה דעתו רצוי מאד להסביר לו שיפה שעה אחת בתשובה בעוה"ז מכל חיי עוה"ב." ומזה נראה שאם נטרפה דעתו או דמחוסר הכרה, אם בלתי הפיך, יש להמנע מלהאריך את חיו. ונראה דבסיכויים קלושים ביותר לשרוד מותר לו לדרוש להמנע מתרופות שיגרמו חיי יסורי גוף או נפש חמורים. וכשא"א לו לענות מותר לקרוביו לדרוש כן אם גילה דעתו בבריאותו שאינו רוצה חיים כאלו או, אם לא גילה דעתו, ע"פ האומדנא שכן היא דעתו, וכנ"ל.

ג) הארכת חיים עבור הלווייה ושבעה

We have a patient with multi organ failure who is likely to die soon. The family would normally make this patient DNR and not ask for aggressive interventions, however they don't want the patient to die right now since they can't be in the hospital when the patient dies or have a normal funeral/shiva. So they are asking if they can ask the Hospital to do everything possible to keep the patient alive (even if that might mean some minor suffering, etc.) and only when all of this situation passes, then they will make him DNR and not ask for further aggressive interventions (but not to withdraw anything), to allow the patient to die when family can be by his side in the hospital and they can bury him in Israel with a minyan etc.

Is that a permissible חשבון or should he be DNR now if that is what is most appropriate?

נראה ששוקלים רק מה שטוב לחולה עצמו מבחינה רפואית ולא מה שנוח לבני המשפחה, אף שכונתן לכבד את המת באופן רוחני ע"י הלוויה גדולה ושבעה רגילה. ואם אפשר להיות נוכח בשעת פטירתו ע"י דחיה לזמן קצר יתכן שמותר. וכל זה אפילו בלי יסורים, אבל כשסובל יסורים, אפילו "קטנים", אין להאריך את חייו משיקולים כאלו, ובפרט שזה מסכן את המטפלים, ולפעמים יש מחסור במטפלים או כלי רפואה שאז חב לאחרים.